

БАБАНІН

Сергій Володимирович,

доцент кафедри
кримінального права та кримінології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ЗАХОДІВ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

Розділ XVII «Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг» Особливої частини КК України, одним з призначень якого є запобігання корупції, зазнав кілька десятків змін та доповнень [1]. Однак прийняття окремих з цих змін не є, на наш погляд, достатньо теоретично та практично обґрунтованим.

Викликає сумніви доцільність обмеження кола суб'єктів перевищення влади або службових повноважень лише працівниками правоохоронних органів (ст. 365 КК). Таке обмеження суперечить, на наш погляд, логіці встановлення кримінальної відповідальності у розділі XVII Особливої частини КК України. Так, за зловживання владою або службовим становищем передбачена відповідальність всіх службових осіб (ст.ст. 364, 364¹ КК) і не тільки (ст. 365² КК), а за перевищення – лише певної категорії таких осіб. Вважаємо, що за таке діяння повинна передбачатись відповідальність всіх службових осіб, а вчинення його працівником правоохоронного органу слід визнавати обтяжуючою (кваліфікуючою) ознакою. Одним з можливих варіантів законодавчого вирішення цього питання можливе виключення ст. 365 з КК України і включення наведеної вище ознаки як особливо кваліфікуючої зловживання владою або службовим становищем, передбачене ст. 364 КК.

Також, на нашу думку, викликає сумніви доцільність встановлення кримінальної відповідальності за прийняття службовою особою пропозиції, обіцянки неправомірної вигоди, а так само прохання надати таку вигоду для себе чи третьої особи за вчинення чи невчинення такою службовою особою в інтересах того, хто пропонує, обіцяє неправомірну вигоду, чи в інтересах третьої особи будь-якої дії з використанням наданої їй влади чи службового становища (ч. 1 ст. 368 КК). Схожі за об'єктивними та суб'єктивними ознаками склади злочинів містяться і у ст.ст. 368³, 368⁴, 369, 369² КК.

Існування цих складів злочинів не лише, на наш погляд, не сприяє викоріненню корупції і такого її прояву як так зване хабарництво, а й навпаки створює небезпечний прецедент законодавчого закріплення караності виявлення умислу, що може привести до певного свавілля у кримінальному судочинстві, адже, як відомо, між помислами людини та її реальними діями часто

існує величезна прірва, яка у процесі кримінального судочинства повинна заповнюватися не довільними судженнями про існування злочинної волі, а конкретними злочинними діями, що підтверджують її рішучість реалізації.

На складність виявлення та документування таких злочинів вказують і практичні працівники Національної поліції України, які не мають достатнього правового підґрунтя для проведення необхідних оперативно-розшукових заходів, що, у свою чергу, ускладнює, а, найчастіше, унеможлиблює проведення гласних та негласних слідчих дій по цій категорії кримінальних проваджень.

Поодинокі випадки притягнення до кримінальної відповідальності за такі діяння з урахуванням їх широкої поширеності суперечать принципу невідворотності відповідальності та покарання, а тому не сприяють зміцненню принципу законності в цілому у державі.

Крім того, на наш погляд, не є виправданим формальне визначення істотної шкоди та тяжких наслідків у примітці до ст. 364 КК лише як матеріальної шкоди (залежно від кількості неоподатковуваних мінімумів доходів громадян). Такий підхід виключає можливість визнання істотною шкодою або тяжкими наслідками випадки спричинення шкоди здоров'ю, життю людини, нематеріальним правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб.

Тому вважаємо за доцільне повернення понять істотної шкоди та тяжких наслідків у примітці до ст. 364 КК до попередньої редакції, в якій відповідна кількість неоподатковуваних мінімумів доходів громадян враховувалась лише у випадках завдання матеріальних збитків [2, с. 170]. Нематеріальна ж шкода була оціночним поняттям і встановлювалась у кожному випадку вирішення питання притягнення до кримінальної відповідальності тієї чи іншої службової особи.

Бібліографічні посилання:

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 31.10.2019).
2. Кримінальний кодекс України (із змінами та доповненнями станом на 1 серпня 2012 року). Харків: Одіссей, 2012. 232 с.